

Imatges d'Horta (1909)

Loreto Meix Boira

Picasso i Horta d'Ebre

Cada poble, cada ciutat, es distingeix per algun aspecte que el fa diferent dels altres. Un esdeveniment que ha fet que Horta de Sant Joan sigui mundialment coneguda ha estat el pas del pintor Pablo Ruiz Picasso (1881-1973) per aquesta localitat en dues ocasions.

Manuel Pallarès, veí d'Horta de Sant Joan, va ser el primer amic que Picasso va fer a Barcelona. També va ser el seu amic més constant. La primera estada de Picasso a aquesta població de la Terra Alta va tenir lloc entre l'estiu de 1898 i el febrer de l'any 1899. La segona permanència, aquesta vegada més breu, es va produir durant l'estiu de 1909, amb la companyia de Fernande Olivier.

Però la connexió entre Picasso i Horta d'Ebre, com a ell li agradava anomenar-la, no es trencà mai, i al llarg de la seva vida pintà evocacions d'Horta. Així de fort va ser el vincle que s'establí entre aquest pintor des de ben jove i aquesta vila.

Gràcies a l'amistat sincera entre Pallarès i Picasso, Horta de Sant Joan s'ha convertit, al llarg de més d'un segle, en un autèntic «paratge picassià».

Una visió de la producció artística d'Horta

Text extret de John Goldings, Cubisme, una història i una anàlisi, 1907-1914. Traduït de l'anglès per L. Meix.

«Picasso... va executar diversos paisatges a Horta de Sant Joan. Els arbres i les formes naturals gairebé s'han eliminat aquí, i la seva solidesa amb la pintura plana. El color es presenta més limitat que abans, i la paleta pels anys s'ha estabilitzat: algunes de les pintures són amb colors terra, grisos i negres, amb petits tocs de gris apagat, mentre que d'altres són en colors grisos i blaus més suaus i cremosos. En totes les pintures les desviacions respecte a la perspectiva tradicional, les quals en el paisatge havien estat lleugeres, es porten a nous extrems. No

sols no hi ha punt de fuga central, sinó que la perspectiva, més que ser convergent és més aviat divergent, així que les superfícies de les teulades i els costats dels edificis són sovint més amples a les parts més allunyades, i tenen l'efecte d'obrir-se, com un ventall, al pla de la pintura. L'ús de la llum de Picasso és, ara per ara, arbitrària: llums i ombres s'oposen les unes a les altres per a rematar la qualitat de les línies i per a confegir més relleu a la forma. Ja que la perspectiva atmosfèrica es descarta, els edificis més llunyans sembla que se situen més aviat damunt que darrera del fons. El pla de la pintura es subratlla encara més mitjançant l'estratagema d'inclinar les petites portes o obertures sota de les bases dels edificis, i amb la manera en què algunes de les formes s'obren les unes i les altres i es fonen. El cel, també, es tractat com una sèrie de plans continuant la composició fins dalt del llenç, així que dona poca sensació de profunditat fins i tot darrera dels edificis i muntanyes de l'horitzó.»

Una definició del cubisme

Moviment dins la pintura i l'escultura que ha estat reconegut com un dels grans canvis crucials de l'art occidental. El van originar Picasso i Braque, que treballaren estretament. Més endavant s'hi varen afegir altres artistes com Juan Gris, La Fresnaye, Dalaunay, Metzinger i d'altres. El període de formació del moviment va ser del 1907 fins el 1914. Segons diu Kahnweiler (el marxant que va donar suport al cubisme) el nom de cubisme el va donar Louis de Vauxelles a partir d'un mot de Matisse; en un article sobre l'exposició de Braque publicat en el periòdic Gil Blas el novembre de 1908, parlà de cubes i després de bizarreries cúbiques. Igual que en l'impressionisme i el fauvisme el nom s'originà a partir d'una burla. El cubisme es va apartar de la idea de l'art com a imitació de la natura, idea que havia dominat la pintura i l'escultura europea des del Renaixement. Picasso i Braque van

abandonar les nocions tradicionals de la perspectiva, de l'escorç i del modelat i van mirar de representar la solidesa i el volum en un pla bidimensional, sense mirar de convertir d'una manera il·lusionista el llenç bidimensional en un espai tridimensional.

Les influències més importants del cubisme van ser l'escultura africana i els darrers quadres de Cézanne, i el precursor del nou estil va ser el quadre de Picasso *Les senyorettes del carrer d'Avinyó*.

Les fases del cubisme són l'analítica i la sintètica. En la primera fase, més austera, que va durar fins el 1912, les formes eren analitzades en estructures predominantment geomètriques i el color era extremadament tènue per tal que no fos cap distracció. En la segona fase el color es va anar fent més fort, les formes més decoratives, i van formar part dels quadres certs elements com ara les lletres de plantilla i retalls de diari (collage).

En aquesta fase Gris va ser tant important com Picasso o Braque. La incorporació del collage accentua la planor de la superfície de la pintura. La Primera Guerra Mundial talla la col·laboració entre Braque i Picasso.

El cubisme és una de les fonts de l'art abstracte i, a més, ha donat llum a nombrosos moviments entre els quals el futurisme, l'orfisme i el vorticisme. El seu interès rau en voler expressar idees més que realitat.

Anàlisi de l'obra i conclusió

L'estudi de Picasso i l'obra *La fàbrica d'Horta* ens mena a tenir molts pensaments. Aquesta pintura pertany a la segona estada a Horta de

Sant Joan i ens sorprèn per la seva modernitat. En aquest període el nostre artista assaja nous camins en l'art, ja no és aquell artista jove que hi va acudir deu anys abans i que revelava uns dots genials. Ara ja és un pintor ben considerat a París, i ha entrat en una nova revolució dins del món de l'art: el cubisme. En aquest moviment artístic tots els trets pictòrics en els quals s'ha inmers la pintura al llarg de segles són eliminats i es busquen les formes pures dins d'un pla bidimensional.

La fàbrica d'Horta és una obra de Picasso del 1909 i representa un molí d'oli que tenien la família Pallarès a la seva població. Picasso hi va afegir una xemeneia i unes palmeres per motius composicionals, segons va comentar als membres de l'expedició d'Horta que el visità l'any seixanta-nou en motiu de la possible fundació d'un centre que recordés la mundialment famosa estada d'aquest pintor en aquest petit poble terraltí. Aquesta contradicció en el títol es deguda a què Picasso mai no titulava els seus quadres. Ho feixen els seus marxants. Ells en veure la xemeneia li van posar el nom de fàbrica. Tampoc les palmeres s'escauen al paisatge de vinya i olivera de la zona.

Els colors d'aquesta composició pictòrica són suaus, terrosos, com correspon a la primera etapa del cubisme. Els elements són simples i les línies no obeeixen a la llei de la perspectiva. En el text de Goldings llegim com les cases semblen amuntegades les unes damunt de les altres i que les línies de les mateixes no convergeixen en el pla. El resultat és una obra tranquil·la que contrasta amb el tarannà nerviós del genial pintor.

Orta i el tossal.